

Jānis Riekstiņš

LATVIJAS BĀREŅI, kuri pazaudēja savu dzimteni

- Latvijas bāreņi Vācijā 1944–1949
- Aizvešana no Latvijas
- Aprūpes problēmas Vācijā
- Nosūtišana uz citām valstīm
- Dokumenti, raksti, atmiņas

MANSARDS

Grāmata izdota ar Valsts kultūrkapitāla fonda
un Jāņa Mežaka atbalstu

Redaktore Aija Lāce

Korektore Ilze Jansone

Alda Aleka dizains

Maketu veidojusi Gundega Kārkliņa

Uz 1. vāka:

Latviešu bāreņu aizvešana uz Ameriku.

1944. gada marts

© Jānis Riekstiņš, teksts, 2015

© Aldis Aleks, dizains, 2015

© “Mansards”, 2015

ISBN 978-9934-12-106-7

978-9934-12-107-4 (e-grāmata)

Saturs

Priekšvārds	7
Dokumenti	23
I nodaļa. Latvijas bāreņu dzīves apstākļi un aprūpes problēmas Vācijā	27
II nodaļa. Padomju iestāžu repatriācijas kampaņa	91
III nodaļa. Starptautisko organizāciju ziņojumi par Latvijas bāreņiem Vācijā	123
IV nodaļa. Latvijas bāreņu aizvešana no Vācijas un nodošana cittautiešu audzināšanai	137
V nodaļa. Bijušo bērnu namu darbinieku un latviešu organizāciju pārstāvju atmiņas	173
Pēcvārdi	198

Priekšvārds

Iecere sagatavot grāmatu par 1944. gada rudenī uz Vāciju aizvestajiem bāreņiem, aplūkot viņu aprūpes un audzināšanas problēmas, mēģināt ielūkoties viņu tālākajos likteņos, radās jau krietni pasen — vēl pagājušā gadsimta deviņdesmitajos gados. Tolaik jau bija savākts plašs materiāls par bāreņu aprūpi tepat, Latvijā. Pēc PSRS sabrukuma, kad arī sakari ar tautiešiem ārzemēs kļuva daudz brīvāki un plašāki, radās iespēja meklēt arī tos pašaizliedzīgos, patriotiskos cilvēkus, kuri Latvijas bāreņus aprūpēja Vācijā. Ar atsaucīgu cilvēku atbalstu daudzus no viņiem izdevās atrast dažādās pasaules valstīs. No viņiem — R. Briedes-Austrumas, S. Ašenieces, J. Mežaka, A. Raiskumas, M. Rusovas, Dz. Vilkas, E. Zūzenas, M. Sinkas, tāpat no vairākiem citiem — tika saņemti gan interesanti atmiņu stāsti, gan vērtīgi dokumenti un fotouzņēmumi. Atsaucīga bija arī starptautiskās organizācijas “Glābiet bērnus” reģionālā padomniece F. Mūra Londonā, vēsturnieks K. Kangeris Zviedrijā, inženieris A. Ludriksons Vācijā, kā arī vairāki citi, kuri atsūtīja ļoti vērtīgus materiālus par bāreņu aprūpi Vācijā.

Liels paldies visiem tiem, kuriem nav bijušas vienaldzīgas svešumā aizvesto Latvijas bāreņu problēmas, kuriem pateicoties, varēja tikt sagatavota šī grāmata.

Tās tapšanā izmantoti arī Latvijas Valsts arhīva dokumenti — no Ministru padomes (270. fonda), kā arī no Ādolfa Šildes (2176.) privātarhīva fonda.

Diemžēl pašu svešumā aizvesto bērnu atmiņu šajā grāmatā nebūs — Vācijā aizvadītajos gados viņi bija vēl mazi, bet pēc pārvešanas uz citām valstīm daudzi tika pārtautoti, atrauti no Latvijas un latviskās vides. Ja arī kādu izdevās sameklēt, viņi visvairāk atcerējās kara šausmas, pastāvīgo izsalkumu, aukstumu, dažkārt arī savus gādīgos, rūpīgos audzinātājus, bet visvairāk — dzīvi tālās, svešās zemēs.

* * *

Otrā pasaules kara laikā Latvijā pastāvēja un aktīvi darbojās visi tie bērnu nami, kuri tika ierīkoti Latvijas Republikas laikā. Tie no bada, trūkuma un posta paglāba daudzus simtus bāra bērnu. 1944. gada oktobrī pēc vācu militārās administrācijas rīkojuma vairāku Latvijas bērnu namu audzēķi tika pārvesti uz Vāciju. Tādā veidā tur nokļuva apmēram 400 bāreņu — gan zīdaiņu vecumā, gan arī nedaudz vecāki.

Šodien grūti saprast, kas noteica šādu vācu varas iestāžu rīcību. Var pieņemt, ka tās nevēlējās bērnu namu audzēķus atstāt tiešā karadarbības zonā, taču jāatceras, ka arī pati Vācija jau tolaik stipri cieta no Sabiedroto valstu aviācijas uzlidojumiem un arī sauszemes karadarbība

nenovēršami tuvojās Vācijas robežām. Vācijas militārā sagrāve bija vairs tikai laika jautājums. Saprotams, ka šī svešā, kara plosītā zeme no savas dzimtenes atrautajiem Latvijas bāreņiem par nekādu “miera ostu” nevarēja kļūt un arī nekļuva.

Bijušais Tautas palīdzības un Latvijas Sarkanā Krusta vadītājs Ādolfs Šilde rakstā “Bērni, kas pazaudēja savu dzimteni” par šim dramatiskajām dienām un traģiskajiem notikumiem rakstīja:

“Otrā pasaules kara beigu cēlienā Latvija pārdzīvoja smagus notikumus. Jau 1944. gada vasarā karadarbība skāra vienu Latvijas teritorijas daļu, bet tā paša gada oktobrī Sarkanā armija atradās pašā Rīgas pievārtē. Rīgā kā Latvijas galvaspilsētā koncentrējās ne vien pārvaldes iestādes, skolas un kultūras pasākumi, bet šinī pilsētā un tās tuvā apkārtnē atradās arī bērnu nami. Rudens tumšajās naktīs debesis bieži sāka sārtoties bengāliskajās ugunīs, jo ienaidnieka lidmašīnas ar ipašām ierīcēm apgaismoja pilsētu, lai nomestu smagu bumbu kravu. Atsevišķas ģimenes jau laikus bija gādājušas, lai viņu bērni atstātu pilsētu un mitinātos uz laukiem, bet bērnu namu pārcelšana bija atdūrusies uz grūtībām un tie bija palikuši vecajās vietās. Frontes stāvoklis radīja haotiskus apstākļus.

Šī rakstiņa autors tobrīd darbojās Tautas palīdzībā (*Latvian Relief Organization*), kas bija lielākā

latviešu karitatīvā organizāciju apvienība. Baltijas valstis, ieskaitot Latviju, 2. pasaules kara laikā bija okupējusi vācu armija, kas cīnījās ar Sarkanu armiju. Zemes iedzīvotāji bija pakļauti okupācijas iestāžu noteikumiem, patstāvīgā rīcība bija iero-bežota.

Tādēļ minētās latviešu organizācijas vadību ne-pārsteidza vācu Reichskomisāra pēkšņā pavēle evakuēt 2 Rīgas bērnu namus. Tā kā vācu okupācijas augstākās instances rīkojums paredzēja šo bērnu namu pārvešanu uz Vāciju, tad mēs no latviešu pu-ses pret to iebildām. Mūsu iebildumus neievēroja. Abu bērnu namu vadībai lika dažu dienu laikā sagatavoties braucienam uz Vāciju. Bērnu pārve-šana bija paredzēta kuģi. Un 1944. gada 5. oktobrī 286 bērnus pa jūras ceļu noveda uz Gotenhafenu. Dažas nedēļas vēlāk no Liepājas evakuēja vēl trešo latviešu bērnu namu. Šāda veida bez vecāku bērnu evakuācija uz Vāciju atdūrās uz latviešu protestu, jo pazīmes rādīja, ka tos apzināti grib atraut latviešu tautas kopībai.

[..] Pret bērnu namu aizvešanu uz Vāciju radās iebildumi, jo likās, ka arī pārmaiņu brīdī tiem dzim-tenē nedraud briesmas, ka svešumā tie savai tautai tiktu atrauti, pie kam latviešu bērni būtu pakļauti asimilācijai, ko latvieši, kā mazas tautas piederīgie, smagi izjustu. Pa daļai tas arī notika, jo iestāžu birokā-tija nelāva visus bērnus izdot latviešu audžuvecākiem,

prāva daļa nonāca vācu un citu tautu piederīgo mājās. [...]”

Saskaņā ar vācu iestāžu rīkojumiem kopā ar bērnu namu audzēkņiem uz Vāciju bija jābrauc arī viņus apkalpojošam personālam. Daudzi bērnu namu darbinieki no šādas piespiedu evakuācijas izvairījās, bet tiem, kas palika kopā ar šiem mazajiem, vārgaijiem un nelaimīgajiem bērniem, lai viņus apkoptu, pabarotu, apgērbtu un ārstētu, bija jāpieliek patiešām milzīgas pūles, it īpaši 1945. gada pavasarī, kad karadarbība pietuvojās Latvijas bāreņu sākotnējām izmitināšanas vietām Vācijā. Tieši šajā laikā slimību un pārvietošanas grūtību dēļ izdzisa daudzu mazo bāreņu dzīvības. Taču tas, ka viņu vairākumu izdevās paglābt un aprūpēt, ir tieši šo pašaizliedzīgo latviešu bērnu namu darbinieku nopolns, kuri šos nelaimīgos bērnus ne-pameta likteņa varā. Atmiņas un dokumenti liecina, ka tieši pirmie svešumā pavadītie mēneši no dzimtenes tur aizvestajiem bērniem ir bijuši visgrūtākie un ne tikai tāpēc, ka visapkārt plosījās karš, bet arī tāpēc, ka vācu varas iestādes un vācu ierēdņi, kuriem vajadzēja viņus aprūpēt, šos bāreņus uzskatīja par “lieku nastu” un nevajadzīgu “traucēkli”.

Pirmajā laikā pēc Vācijas sakāves sākotnējo pārvietoto personu un bēgļu vadību — viņu sapulcēšanu, nometņu dibināšanu un pārtikas, apgērbu un medicīniskās palidzības nodrošināšanu — lielākoties uzņēmās Vāciju okupējušās Sabiedroto armijas, jo īpaši ASV armija. Pēc tam

viņu aprūpe tika uzdota Apvienoto Nāciju Palīdzības un rehabilitācijas administrācijai — UNRRA (*United Nations Relief and Rehabilitation Administration*). Šī milzīgā organizācija tika nodibināta Vašingtonā 1943. gada 9. novembrī, kad tikās pārstāvji no 44 nākamajām ANO dalībvalstīm, apspriežot iespējamās pēckara vajadzības, un turpmāk tai bija vitāli svarīga loma pēckara kritiskā stāvokļa noregulēšanā. 1945. gada beigās UNRRA pārvaldīja 227 nometnes un palīdzības centrus pārvietotajām personām un bēgļiem Vācijā, vēl 25 kaimiņu Austrijā un nedaudzas Francijā un Beneluksa valstīs.

No Liepājas uz Vāciju aizvestie Latvijas bāreņi, kas kara beigās bija nokļuvuši Vācijas okupācijas krievu zonā, dažādos laikos un dažādā veidā tika pārvesti atpakaļ uz dzimteni, bet Valsts Rīgas zīdaiņu nama un Valsts Majoru bērnu nama audzēkņi, kuri nokļuva Vācijas okupācijas britu zonā, ilgāku laiku atradās UNRRA aprūpē. Lai arī tās nopelni viņu aprūpē un apgādē patiešām ir lieli un izšķirīgi, tomēr jānorāda, ka šiem ierēdņiem ne vienmēr bija izprotams ne Latvijas bāreņu patiesais stāvoklis, ne arī viņu specifiskās vajadzības.

Lielu palīdzību kā Latvijas bāreņi, tā arī citu valstu kara laikā Vācijā nokļuvušie bērni saņēma no britu organizācijas “Glābiet bērnus” fonda *Save the Children Fund*. Taču visciešāk ar Latvijas bāreņu likteņiem bija saistīta Starptautiskā bēgļu organizācija IRO (*International Refugee Organization*), kuras statūtus ANO Ģenerālā asambleja apstiprināja 1946. gada decembī.

Tomēr vairākos jautājumos — par bāreņu audzināšanu, izglītošanu un viņu turpmākajiem likteņiem — UNRRA un IRO ierēdņu uzskati ne vienmēr saskanēja ar latviešu bērnu namu personāla un latviešu organizāciju pārstāvju uzskatiem. Visasāk tas izpaudās jautājumā par latviešu bāreņu nodošanu ģimenes audzināšanā pārvietoto personu (*Displaced Person*) nometnēs dzīvojošiem latviešiem. Starptautisko organizāciju atbildīgie ierēdņi šo latviešu aizsākto akciju pārtrauca jau pašā sākumā un turpmāk šādu rīcību vairs nepieļāva. Tam bija bēdīgas sekas.

Kara beigu posmā PSRS, tāpat kā daudzas citas valstis, uzsāka plašu kampaņu par pārvietoto personu atgriešanos agrākajās dzīvesvietās. Šim nolūkam tika izveidota īpaša PSRS Tautas komisāru padomes (TKP) repatriācijas lietu pilnvarotā pārvalde ar daudzām vietējām struktūrām, kā arī repatriantu pieņemšanas, sadales un filtrācijas sistēma. Šāda repatriācijas struktūra 1945. gada februārī tika izveidota arī Latvijā. Tolaik Vācijā un Austrijā ar bēgļu vervošanu atceļam uz agrākajām dzīvesvietām nodarbojās kā militārie, tā arī Ārlietu tautas komisariāta (vēlāk ministrijas) darbinieki.

Viena no tām pārvietoto personu kategorijām, ar kuru nodarbojās LPSR TKP repatriācijas daļa, bija uz Vāciju aizvestie bāreņi, to sameklēšana un atgriešanās organizēšana. Lai arī dažādos veidos tika sadabūti aizvesto bērnu saraksti un daži citi ar repatriāciju saistītie dokumenti, tomēr Vācijas okupācijas britu zonas UNRRA un

IRO ierēdņi šo bērnu izdošanu neatbalstīja, norādot, ka šādas akcijas īstenošanai atbilstošu bērnu personas dokumentu, kā arī viņu vecāku un radinieku pieprasījumu neesot, kā tas patiešām arī bija. Bet šādai rīcībai bija vēl kāds cits iemesls. Angļu vēsturnieks Tonis Džads (*Tony Judt*) grāmatā “Pēc kara: Eiropas vēsture pēc 1945. gada” (*POSTWAR: A History of Europe Since 1945*) raksta:

“Saskaņā ar 1945. gada maija vienošanos, parakstītu Hallē, Vācijā, visi bijušie karagūstekņi un citi pilsoņi no Padomju Savienības bija jāsūta mājās, un tika pieņemts, ka viņi to vēlēsies. Bija viens izņēmums: Rietumu sabiedrotie neatzina Staļina (kara laika) Baltijas iekļaušanu PSRS sastāvā, tāpēc igauņiem, latviešiem un lietuviešiem pārvietoto personu nometnēs Vācijas rietumu zonās un Austrijā tika dota iespēja atgriezties dzimtenē vai meklēt jaunas mājas Rietumos.”*

Saprotams, ka uz Vāciju aizvestajiem Latvijas bāreņiem nekādas iespējas pašiem izvēlēties savu turpmāko likteni nebija. Viņu vietā visu izlēma IRO ierēdņi. Saskaņā ar viņu sagatavotajām “shēmām” bāreņi no Vācijas bija jāpārvieto uz ASV, Austrāliju, Kanādu un jānodod audzināšanā cittaitešu ģimenēm. Tāpat kā latviešu organizācijām neizdevās nokārtot jautājumu par bāreņu nodošanu audzināšanā

* Džads T. (2007). *Pēc kara. Eiropas vēsture pēc 1945. gada.* Tulkojis M. Pomahs. Rīga: Dienas Grāmata. 47. lpp.

latviešu ģimenēm Vācijā, tāpat tām neizdevās izmainīt IRO ierēdņu noteikto kārtību par viņu nosūtišanu uz svešām zemēm, atraušanu no Latvijas, latvietības zaudēšanu un nenovēršamo asimilāciju. Latviešu ģimenēs, latvisķā vidē nokļuva tikai nedaudzi.

Mēdz teikt, un tam arī es pievienojos, ka arī bāreņi ir tautas nākotne. Par tādiem latviešu tautai vajadzēja kļūt arī tiem Latvijas bāreņiem, kuri kara beigās tika aizvesti uz Vāciju. Tā diemžēl nenotika. Kāpēc? Uz šo jautājumu pārliecinoši atbild šajā grāmatā publicētie dokumenti un atmiņu stāsti.

Jānis Riekstiņš,
vēsturnieks,

Naukšēnu bērnu nama
kādreizējais audzēknis

ANNELĪTE ***Kādas nesekmīgas adopcijas bronika***

To labo, atsaucīgo cilvēku vidū, kuri man palīdzēja izzināt uz Vāciju aizvesto latviešu bāreņu problēmas un likteņus, bija arī dzejniece, literatūras zinātniece un tulkojāta Edīte Zūzena-Metuzala, kura tolaik dzīvoja Kanādā.

Dokuments Nr. 25

Kādā vēstulē viņa rakstīja: "Pagāja krietns laiks, līdz savu 77 gadus veco draudzeni pārliecināju, lai pameklē bārenes Annas [sarakstā — Anitas] Z. [viņas uzvārdu es neminu — J. R.] dokumentus par viņas laimīgo pārcinīšanu uz Kanādu, bet adopcijas "nogriešanu". Beidzot šie dokumenti atradās, bet paziņa, vēlēdamās šo savas dzīves sāpīgo tukšumu atstāt aizmirstībai, lietu nodeva man, norādīdama vispirms Jums nosūtīt tikai dokumentu fotokopijas (un vienu uzņēmumu), kur izdzēšami viņas un dēla vārdi un adreses. Ja sūtījums Jūs sašniegs, varēšu sūtīt oriģinālus un vēl dažas fotogrāfijas [diemžēl E. Zūzenas nākamais sūtījums mani tā arī nesasniedza — J. R.].

Lapas sanumurēju lasīšanas kārtībā. Ceru, ka angliko tekstu Jums būs iespējams precīzi tulkot uz vietas. Pretējā gadījumā palīdzētu.

Lai Jums visiem veicas!

Sakarniece, arī vecmāmiņa

1991. gada 11. februārī

Edīte Zūzena

*Veronikas Bergfeldes 1947. gada 19. jūlija vēstule
Anneles “krustmāmiņai”*

Dokuments Nr. 26

“L. c. kundze!

Jūsu vēstule patiesi mani iepriecināja. Kaut vairāk būtu tādu cilvēku, kas padara otra dzīvi vieglāku un patīkamāku, jo visi jau mēs šo dienu dzīvi izjūtam pārāk smagu un grūtu.

Un nu pie lietas. Mēs varam Jums priekšā stādīt i Anneli, i Austru [meiteņu uzvārdi netiek minēti — J. R.].

Anna Z., dzim. 12. 11. 43. g. kā ārlaulības bērns. Bērns uzņemts Valsts Rīgas zīdaiļu namā 14. 4. 44. Māte Jadīga laukstrādniece. Ievietošanas iemesls — mātes nespēja apgādāt 4 bērnus, jo vīrs 1941. g. aizvests uz Krieviju. (Faktiski nemot, Annele gan nevar būt viņa meita.) Annele patiesi ir jauka meitene ar lielām zilām acīm un tumšiem matiņiem. Garīgi moža un enerģiska, ar lielu kārtības izjūtu. Viņas izmēri sekojoši: garums — 100 cm, garums no pleca līdz celim — 55 cm, no celiša līdz zemei — 28 cm, galvas apmērs — 50 cm.

Austra K., dzim. 28. 5. 41. kā 4. laulīb. bērns. Bērns uzņemts zīdaiļu namā — 1942. g. 21. augustā. Ievietošanas iemesls — mātes nāve. Bērns bija 1 g. 3 mēn. vecs. Kad tika uzņemts iestādē, bija ļoti vārgs, pat nesēdēja, svarā lidzinājās $\frac{1}{2}$ gad. vecam bērnam. Arī pie mums grūti slimoja — gan ar plaušu karsoni, vidējās auss iekaisumu,

gan difteriju smagā veidā. Bet, paldies Dievam, visu to pārcieta un tagad ir jauka meitenīte.

Mati — gaiši blondi, acis — lielas, zilas. Pēc savas dabas maiga un trausla, ļoti smaidīga.

Vēl jāpiemetina, ka tēvs viņai pulkvedis, bijis kalpakietis. Par tēvu tagad nekā nezinu, kādreiz atklīda baumas, ka it kā Kurzemē pie Saldus lielinieki viņi būtu nonāvējuši. Cik tas saietas ar patiesību, to nezinu. Vēl bija Austriņai Latvijā vecmāmiņa un 2 brāļi, kur tie palika, arī nezinu. Pēdējā vasarā gan vienmēr tēvam teicu, lai ņem meitu pie sevis, jo ko var zināt, kas notiek nākotnē un ka Austra nepaliek nošķirta no pārējiem. Pulkvedis vienmēr atrunājās, ka viņa vecai mātei jau tā pārāk grūti tikt galā ar abiem puikām un ka viņa galīgi nevarēs veikt visus darbus, ja Austra vēl nāks klāt.

Un tā nu notika, ka Austriņa līdz ar mums atrodas Vācijā. Austras mēri sekojoši; garums — 155 cm, garums no pleca līdz celim — 62 cm, no celiša līdz zemei — 31 cm, galvas apkārtmērs 50 cm. Kāju novilkumus no abām meitenēm pielieku uz atsevišķa papīra.

Dodu Jums aprakstu par abām meitenēm, un nu Jums, kundze, dota iespēja izšķirties, kuru Jūs vēlētos par savu “krustmeitu”. Vadījos šoreiz no Jūsu aizrādījuma par abu kristītiem vārdiņiem. Bildītes diemžēl nevienas pašlaik aizsūtīt nevaru. Pirms dažām dienām izdarījām dažus uzņēmumus, bet vai tur tieši tās 2 “princeses” būs samanāmas, to nevaru vēl zināt. Ja Jums būtu iespējams atsūtīt filmiņu, tad mēs teiktu mīlu paldies un to izlietotu, un tad Jums

droši nosūtītu uzņēmumus. Pie mums patiesi ir grūtības ar filmām, un tā dabūt fotografu, kas izdarītu uzņēmumus, nav viegla lieta.

Vēlreiz mīš paldies par Jūsu labajiem nodomiem mūsu sērdieņu labā.

Ar patiesu cieņu

Dr. V. Bergfelde

Hahnenklee 19. 7. 47.

MANSARDS

*Bērnu nama darbinieces A. Muravas vēstule
Anneles “krustmāmiņai”*

Dokuments Nr. 27

Hahnenklee. 29. 5. 48.

Godātā kundze!

Dzirdēju no Dr. Bergfeld jkdzes par Jūsu sarakstīšanās gaitu un Jūsu labo nodomu izvēlēties vienu meitenīti no mūsu iestādes.

Jūsu vēstuli saņemot, ļoti priecājos, ka neesat no sava nodoma atteikusies un rūpējaties par Annelītes iegūšanu.

Man prieks, ka tā ir tieši Annelīte, ko izvēlējāties D. par māsiņu. Viņa ir apdāvināta meitenīte un ir draudzīga ar citiem bērniem.

Jūs nepazīdama, viņa ir ieslēgusi savā bērna sirsniņā un bieži jo bieži runā par Jums kā savu krustmāmiņu, kas dzīvo un kur arī viņa taisās braukt. Visas no Jums sūtītās drēbītes ļoti glabā un par visām un visu ļoti priecājas. Izgriežu dažadas “bildītes” un dodu rotaļāties, tad vienmēr noprasa: “Vai krustmāmiņa man tās atsūtīja?” ko arī apstiprinu. Viņa ļoti mīl rotaļāties ar mantīņām, kā jau visi bērni, bet, tā kā mantu izvēle tāda paknapa un visiem diypadsmīt diez ko piepirkt nevaru, tad izlīdzos ar bildītēm. Kad nu Annelīte nobēdājusies vai neapmierināta un gribu, lai viņa atkal ir priecīga, tad labi varu iestāstīt, ka tad, kad aizbrauksi pie krustmāmiņas,

tur būs visādas mantiņas, un tas atkal iepriecina viņu.
Cik gan maz tomēr vajaga, lai šie bērni būtu priecīgi!

“Mātes dienā” viņa nodeklamēja “Saulīt’ tecēj’ tecē-dama”. Arī rakstījām Jums — tikai palika nenosūtīta, jo nezinājām, kur?

Mūsu iestādes vadītāju angļu skr. [Sarkanā Krusta — J. R.] māsu sauc Miss Bads. Viņa pret bērniem ir laba un rūpīga. Bērni ir ļoti labi apgādāti. Tikai mums, lielajiem, ir savāda sajūta, ka priekšniecība nav no pašu ļaudīm, bet, tā kā mēs neesam noteicēji par visu, tad jāsamierinās.

Godātā kundze, lai Dievs Jums palīdz iegūt Annelīti, ko no sirds Jums novēlu.

Ar cienību — A. Muraya

P. S. Jūsu vēstuli neesmu lasījusi, kur būtu kaut kas par ģerbšanu minēts, bet gan jau es savilkšu to labāko, iedošu līdzi. Tad Annelītei, ja neiznāk, tās pašas kurpītes, un kādu raibu lupatiņu kabatas lakatiņam, gan mēs abas apvīlēsim.

Ja nu Annelīte drīzi pie Jums brauc, tad nesūtiet labāk neko, jo ko apvilkties jau būs.

*Bērnu nama darbinieces A. Muravas vēstule
Annelītes "krustmāmiņai"*

Dokuments Nr. 28

Hahnenklee
11.10.48.

Mīļā kundze!

Nu gan esat noilgojusies pēc ziņām par Annelīti. Tā jau nu ir, varēju jau ātrāk ko uzrakstīt, bet, tā kā nekādas briesmas ar aizbraukšanu nedraud, tad gribēju Annelītes dzimšanas dienu nosvinēt un tad rakstīt. Nekas tomēr neiznāca, jo Miss Bads domā, kā svētit nākošu sestdienu vairākiem kopā, jo man pavisam septiņiem gabaliem šinī mēnesī ir dzimšanas dienas. Tā, pašlaik pie mums viss rit pa vecam. Par bērnu aizceļošanu netiek runāts. Runāju ar Miss Bads, kad bērnus domā izvest, jo gribu Jums par to paziņot. Atbildēja, ka nekādā gadījumā pirms svētkiem ne. Mēs, darb., domājam, ka tik drīz tas nenotiks, jo viss tiek ierīkots un krāsots kā uz ilgāku palikšanu. Zināt gan noteikti nevar, jo tas var notikt kuru katru mirkli. Bērnu dokumenti esot kārtībā, un apģērbi un apavi arī visiem sagādāti. Tā kā, ja ir iespējams, tad gādājat tik Annelīti ātrāk prom. Annelīte jau apjautājās, kā krustmāmiņa runā ar? Vai tāpat kā mēs? Nevar arī sagaidīt, kad būs jābrauc prom, pie krustmāmiņas, jo par to visu mēs tagad runājam.

Annelīte ir vienīgā, ar kuru varu sarunāties kā ar lielu draugu, bet lielā pūlīša dēļ (12 gab.) mums visiem iznāk vairāk ķīvēties, kā laipni runāties. Annelīte jums abiem būs labs palīgs mājas darbiņos, viņa grib man visu palīdzēt, šūt un lāpīt utt. Nedrīkstu jau neko dot rociņā, jo visi citi grūstās un dauzās, ka bail skatīties. Gan jau redzēsiet, cik ātri viņa visu ievēros un iemācīsies, ko parādīsiet.

Ar apģērbiem Annelīte ir labi apgādāta, tā kā uz šejieni nesūtiet. Varbūt tiešām iznāk, ka uz svētkiem Annelīte ciemojas pie Jums.

Jūsu skaisto paciņu saņēmām 16. 10. 48. Pie izpakošanas Miss Bads Annelīti nosauca par “laimīgo meitenīti”, redzēdama un pati līdz priecādamās par skaistajām lietinām. Zābacīņi ir drusku palieli, bet tas nekas, jo šo ziemu jau nenovalkās, un pašlaik nedodu, lai vēl pietaupas, ko mājās valkāt, resp. — pie Jums. Zilā jaciņa ļoti labi stāv, un citus sīkumiņus, kā kamolišus, uzrocītes un zekītes, Annelīte pati pievāc un turpat gultiņā grib visu glabāt pie sevis. Saldumus apēd tūlīt, izdalīdama arī citiem bērniem, bet pārējās mantas neatļauj nevienam aiztikt. Dzimšanas dienas paciņu došu tikai tad, kad svētīsim, lai būtu patiesa tās lielās dienas izjūta.

Kad kādam nu tiek tā diena svētīta, tad visi tiek uzposti tam vienmēr par godu. Sapucēti dzimšanas dienas drēbēs, un svinēts ar kliņgeriem un dāvanām, neizslēdzot arī “lai zied puķes Tavā dzīves celiņā”.

Es cenšos, cik nu varu, ieaudzināt to atšķirību starp darbdienas drēbēm, svētdienas un svētku dienas drēbēm.

Tad nu visi pazīst katrs savas drēbes un zin, kad katra jāapvelkās.

Annelīte jau paspējusi noskatīties skapī savu otru paciņu un nu neliek mieru, kas tur iekšā? Pieteicu, ka no krustmāmiņas un brāļa dzimšanas dienas dāvaniņa. Tak nevar sagaidīt, kad nu būs tā diena, kad saņems paciņu.

Zēķites Annelītei pietiekoši, tāpat cīmdiņi tie paši, no pagājušā gada. To komplektiņu noteikti nesūtiet, lai paliek mājas štātei.

Tad nu Annelīte sūta brālītim un mīlai krustmāmiņai daudz mīlas bučas un gribu drīz braukt pie krustmāmiņas. Tā Annelīte lika man rakstīt.

Pēc dzimšanas dienas svinībām rakstišu atkal. Mans nodoms ir — bērnus visus kopā vēlnofotografēt, bet vai iznāks?

Vēlu Jums visu labu.

Jūsu A. Murava

*IRO Bērnu labklājības valdes
priekšsēdētājas Dorotijas Māršalas vēstule
“krustmāmiņai”
par Annelītes nodošanu audzināšanā*

Dokuments Nr. 29

Starptautiskā bēgļu organizācija

23. oktobrī 1948.

Šī vēstule ir atbildē uz Jūsu rakstu no 6. oktobra 1948. gada par Jūsu tālākajiem pūliņiem pieņemt audzināšanā Annu Z. [kā jau norādīts, šajā rakstā Annas uzvārds netiek minēts — *J. R.*].

Esmu saņēmusi atbildi no Ženēvas Starptautiskās Sociālās Palīdzības ar paziņojumu, ka viņi nebija spējīgi neko izdarīt, lai Jūs varētu uzņemties aizbildniecību par Annu.

Dorotija Salivana, katoļu imigrantu palīdzības pārstāve no Kanādas, apmeklēja Britu zonu pagājušajā nedēļā, un es pārrunāju ar viņu personīgi Annas lietu, jo Salivanas jaunkundze var šeit ierasties tikai reizi dažos mēnešos.

Viņa nesaskatīja nekādas grūtības savā biedrībā, lai nodotu Annu Jūsu apgādībā, ja Jūsu māja tiktu atzīta par piemērotu bērna audzināšanai.

Viņa patiesi bija ļoti atsaucīga, un pēc ilgām pārrunām ar viņu Lemgo Bērnu labklājības nodaļa nolēma atļaut viņai virzīt šo lietu emigrācijai uz Kanādu.

Noslēgumā tika teikts, ka citi emigrācijas ceļi nav iespējami un nav iemesla ilgāk aizkavēt bērna dzīves apstākļu nokārtošanu.

Anna dosies uz Kanādu ar bērnu grupu, ja sekmīgi izies medicīnisko apskati Katoļu imigrantu biedrības uzraudzībā.

Es Jums paziņošu par tālāko darbību un uzņemšanas pasākumiem, līdzko to zināšu.

Imigrantu biedrības adrese ir sekojoša:

249 Main Street
Ottawa Canada

Es Jums apliecinu, ka mis Salivana paziņos savai Kanādas iestādei par apstākļiem, kas saistīti ar šo gadījumu, un Jūs varētu personiski griezties šajā iestādē pēc tam, kad būsiet saņēmusi manu pēdējo paziņojumu par Annas uzņemšanu Kanādas misijā un viņas sagatavošanu ceļam.

C.U.C. anketas kopija, kuru Jūs lūdzat, pievienota.

Patiesi ceru, ka Anna varēs būt kopā ar Jums Ziemassvētkos.

Patiesi jūsu

Dorotija M. Māršala

*Dorotijas Māršalas Annelītes "krustmāmiņai".....
nosūtītā "Vientuļa bērna nodošanas anketa"*

Dokuments Nr. 30

"Vientuļa bērna nodošanas anketa"

Reģions: Lejassaksijas zeme Datums 23. nov. 1948.

Es, Šimane Bloch

Starptautiskās bēgļu organizācijas

Bērnu labklājības ierēdne, ar šo

Lūdzu atļauju izņemt

Annu Z. siev.dz.

No Hanenklei bērnu nama

uz (1)

un (2) Liecības: valsts dokumenti, 2—3 liecinieku
sniegti

Dzīvesstāsts:

(1)

Anna Z. dzim. 12. 11. 43. [norādītā dzimšanas vieta
netiek minēta — J. R.]

runā latviski

(2)

Relīģija: Romas katoļu

(3)

Viņa atrasta 3. 7. 45. Hanenklei bērnu namā

(4)

Viņa tur nonāca pēc sekojošiem notikumiem: informācija par vecākiem un mājas apstākļiem.

Pirmais ārlaulības bērns sievietei, kurai bija jau 3 likumīgi bērni. Viņas vīrs pazuda 1941. gadā, kad krievu karaspēks atstāja Latviju. No 1942. līdz 1944. gadam viņa dzīvoja nesareģistrējusies ar bērna tēvu, un viņš to pameta. Tā kā viņai bija jāstrādā, lai uzturētu sevi un savus 4 bērnus, viņa lūdza, lai visjaunāko pieņem bērnu namā.

Annu pieņēma Rīgas Valsts bērnu namā 14. 4. 44. un kopā ar visiem tā iemītniekiem evakuēja 5. 10. 44.

1947. g. latviešu DP kundze iesniedza lūgumu par bērna adopciiju (tam jābūt zonas arhīvā). Kopš 1946. gada viņa sūtīja bērnam pacīnas, 24. 10. 48. viņa vēlreiz uzrakstīja iesniegumu un 4. 11. 48. iesniedza sava nākošā darba devēja apliecinājumu, ka viņš ir gatavs sniegt pajumti Annai un viņas pašas ģimenei.

(5)

Bērna tautība / pavalstniecība ir latviešu

Nr. 1. Dr. Bergfelde, agrākā Rīgas Valsts bērnu nama direktore un galvenā ārste, tagad DP nometnē Wilno, Clausthal, Zellerffeld.

Nr. 5.

S. Bloch

Bērnu labklājības ierēdne

Lejassaksijas zeme

1. Ka bērnam atļauts pārcelties uz Kanādu ar audžumāti kdzi nolūkā adoptēt bērnu pēc tam, kad

apstiprināsies, ka vīzas uz Kanādu visām trim personām izsniegtas.

2. Ka šī lieta nododama par to atbildīgajai Labklājības aģentūrai Kanādā.

3. decembrī 1948.

Dorotija Māršala

IRO Bērnu labklājības valdes priekšsēdētāja

MANSARDS B

*Bērnu nama darbinieces A. Muravas vēstule
Annelītes “krustmāmiņai”*

Dokuments Nr. 31

Hanenklee 4.1.49.

God kundze!

Vispirms novēlu jums abiem priecīgu un veselīgu 1949. gadu. Lai Dieviņš dod, ka viss, ko vēlaties, piepildās, it sevišķi Annelītes lietā.

Tā, nu visi svētki nosvinēti. Pie mums jau gāja raibi jo raibi. No vieniem priekiem ārā, otros iekšā. Vispirms sākot ar Annelītes dzimšanas dienu, kas bija satraukuma pilna. Annelītei visskaistākā dāvana bij Baibiņa, par kuru viņa ļoti priecājās un arī vārdiņš ļoti patika. Tagad visa māja zin saukt — Annelītes Baibiņa! Tad vēl “jubilāriem” par godu galdu skaisti dekorējām ar svecēm, ziediem, augļiem un galvenais — ar lielu kliņgeri.

Pēc mielasta pielaikojām skaisto kleitiņu un priekšautiņu, kā arī matu bantīti. Kleitiņa, tāpat priekšautiņš, ir tieši laikā un ar košo garnitūru viņai ļoti piestāv. Nolasīju arī krustmāmiņas apsveikuma vēstuli, kuru Annelīte glabā vēl šodien. Vakaros gulētiedama, ieliek man kabatā un, rītos celdamās, atkal paņem pie sevis, lai es nepazaudēju. Ir gan tāda, pamelnāka, bet lai nu glabā vien.

Tad eglīti pirmo reizi dedzinājām 19. 12., jo Miss Bads brauca atvaļinājumā uz Angliju. Bij atkal prieki bez gala.

Uzveda teātra gabalu, kurā arī Annelīte darbojās līdz kā sniega pārsla. Pēc tam bija Ziemassvētku vecis ar dāvanām, kas sacēla lielu uztraukumu, jo nerātniem bērniem solīja žagarus, bet, tā kā visi apsolījās laboties, tad pērienu neviens nesaņēma — tikai dāvanas. Katram bērnam iznāca vairākas spēļu lietiņas, jo kāds latviešu kgs no savas puses personīgi dāvāja katram vienu mehāniski uzvelkamu mantīnu. Tanī vakarā bērni ilgi neiemiga no priečīgā satraukuma.

Tieši svētku sestdienas vakarā dedzinājām otro reizi eglīti un tāpat, ar visiem priekšnesumiem, kā pirmo reizi. Bija daudz viesu, kā arī vācu bēgļu bērni, kas palika uz rotaļām, kā arī vakariņām. Tas atkal bij viens jauks vakars. Mūsu bērniem bij liels brīnums, ka tik vācu bērni arī varēja nākt, jo parasti viņi ir “karastāvokli” ar vācu bērniem.

Cik tas ar savādi neizklausās, bet, kad novēro, kāds savstarpējs naids šajos bērnos izpaužas. Ja nevar viens otram iemest ar koku vai akmeni (kas notiek ļoti bieži), tad, garām ejot, uzsauc viens otram — puika, puika, — tas nozīmē lamu vārdu, ko iemācījušies arī vācu bērni. Mēs gan, pieaugušie, to apkarojam, bet tas maz ko līdz. Ir arī citas pārestības no vācu bērniem jāiztur, bet tas nu tā ir pašlaik.

Skaisto cepurīti, cimdiņus un zeķītes Annelītei pasniezu tieši svētku rītā, tad jau nu tanī pašā dienā arī, ārā ejot, izpriečājāmies — piestāv ļoti jauki pie pelēkā mētelīša.

Bet nu gan es apsūdzēšu Annelīti. Iedevu Annelītei šķēres, lai izgriež krāsainās bildītes (saliekamās), bet ko

griezīs bildītes — nēmusi sev matus nošķerēt no pieres, cik tālu var aizsniegt, un līdz pašai ādai. Nemaz nezinu, kā varēšu atkal ataudzināt, lai varētu banti iesiet, un izskatās lai, tīri spuraina. Teicu gan, ka krustmāmiņa tādu Annelīti pie sevis nevedīs, bet viņa raudādama man atbild — krustmāmiņa jau mani neved!

Jā, tur viņai taisnība. Es ceru, ka ātri, ātri pienāks laiks, kad varēšu Annelīti pavadīt pie Jums, tāpat kā svētku sestdien aizvadīju līdz Wunsdorfai puisiti, kuram māmiņa Anglijā. No Wunsdorfas viņš brauks ar lidmašīnu līdz Londonai — Mančestrai, tad droši vien māmiņa viņu tur sagaidīs. Vēl nav nekādu ziņu, bet kuru katru dienu gaidu.

Tad vēl viens puisītis tiek no vecākiem pieprasīts atpakaļ uz Latviju, un par pārējiem maniem mazajiem gan jau Dieviņš gādās kaut kur labi izvietot.

Gribēju uzņemt svētkos bērnus, bet Mis B. neatļāva, jo pašlaik baidās no krievu spiegīem, kas par mūsu bērnu namu ļoti interesējas, bet gan kaut ko mēģināšu ar savām filmām.

Nu palieciņ jūs abi mīli sveicināti no mums visiem — it sevišķi no Annelītes mīļa buča.

Visu labu M.

*D. Māršalas paziņojums par Annelītes izceļošanu
uz Kanādu*

Dokuments Nr. 32

Kanādas nacionālais telegrāfs

Lemgo, 6. dec., 1949.

Alberta, Kanāda

Anna Z. Nr. 267 izceļo uz Kanādu ar kuģi Balou no Brēmhāfenas, Vācija, 9. decembrī.

Māršala

*Katoļu labklājības biroja direktora T. Brenana
paziņojums par Annelītes nodošanu audzināšanā*

Dokuments Nr. 33

Katoļu labklājības birojs

Rev. Tomass Brenans

Direktors

11. janvārī, 1950.

Alberta

Cien. kdze.

Miss Rafinga ir nodevusi man Jūsu dokumentus ar galīgo lēmumu Annas iekārtošanā. No dokumentiem esmu konstatējis, ka Jūsu reliģija nav Romas katoļu. Tas rada grūtības, jo Jums būs gandrīz neiespējami sniegt bērniem katolisku audzināšanu.

No bērna dokumentiem mēs secinām, ka abi vecāki bijuši Romas katoļi, un saskaņā ar Ontario likumiem Romas katoļu bērns jānodod katoļu audžuvecākiem.

Esmu jau rakstījis Maknaba tēvam Reddīrā ar lūgumu apmeklēt Jūs. Varbūt Jūs varētu lietas labā satikties ar viņu. Ja viņam radīsies iespaids, ka bērns noteikti augs katoļiskā garā un apmeklēs katoļu skolu, mēs varbūt spēsim atrast kādu risinājumu.

Patiesi Jūsu

Tomass Brenans

*Dorotijas Māršalas vēstule “krustmāmiņai”
sakarā ar Annelites adopcijas atteikumu*

Dokuments Nr. 34

Alberta
Kanāda

28. februārī, 1950.

Dārgā kundze.

Biju prombūtnē no H.O. un atgriežoties saņēmu Jūsu vēstuli par Annu.

Man pietrūkst vārdu, lai izteiktu, ko es jūtu attiecībā uz šo lielo nodevību, kas Jums nodarīta. Un es esmu bezspēcīga jel ko darīt! Esmu gulējusi nomodā ilgas nakts stundas dziļā aizvainojumā un satraukumā par šādu nodevību, un pašreiz viss notikušais ir man nesaprotams.

Esmu ļoti daudz nodarbojusies ar šo konkrēto gadījumu, jo tas viss mani izaicināja ar visām grūtibām, kas ar to saistījās, — vienu laiku šīs grūtības šķita nepārvaramas, bet es varu Jums apliecināt, ja man būtu bijušas kaut mazākās aizdomas, ka šī biedrība nenodos Annu jūsu gādībā reliģijas atšķirību dēļ, viņa tādos apstākļos nemūžam nebūtu atstājusi Vāciju.

Jūtos īpaši vainīga kā tās valdes priekšsēdētāja, kura beidzot piekrita nodot Annu Jums. Tajā laikā man nevajadzēja pieļaut šādu rekomendāciju, bet reliģijai nekad nav bijusi liela nozīme manā dzīvē — drīzāk gan labajiem nodomiem, ar kuriem cilvēki dzīvo, nevis tam, vai viņi pieder pie katoļu vai protestantu baznīcas!

Tajās dienās, kad Jūs sākāt interesēties par Annu, mums nebija nekādu “shēmu” bērniem, kas pārceļami uz patstāvīgu dzīvi citās zemēs, un Jūsu piedāvājums bija tik laba izdevība iekārtot vismaz vienu mazu meitenīti. Bet cik daudzkārt labāk būtu bijis Jums, ja es būtu uzstājusi principā, ka Jūsu reliģijai jābūt tādai pašai kā Annas! Nebūtu šo gadu, kas pagājuši veltīgās emocijās un nepiepildītos sapņos! Esmu ļoti noraizējusies par vilšanos, kuru esmu Jums sagādājusi.

Es nekā nevaru izdarīt, vienīgi oficiāli paziņot par savu vilšanos.

Jums ir pilnīga taisnība, ka mēs nevaram sākt karu ar katoļu tēviem — sākotnējā kļūda ir mana, un, kā Jūs minējāt, valsts likumi aizliedz šādu adopciiju.

Ja šī būtu līdzjūtības vēstule vien, es nespētu vēl dziļāk skumt par Jums, bet man ir vēl spēcīgāks sašutums par tiem, kas rīkojušies pilnīgi neprincipiāli un negodīgi viņiem uzticētajā lietā.

Valde vairs nerekomendē bērnu individuālu izvietojumu — tas ticis pilnīgi pārtraukts 1948.—49., bet Jūsu Anna bija izņēmums, jo Jūs par viņu interesējāties.

Bērni tiek izvietoti tikai pēc vienošanās ar I.R.O. un valdībām, un Kanādai nav īpašas shēmas protestantu bērniem.

Lūdzu pieņemt manas visdziļākās līdzjūtības šajā bēdīgajā gadījumā, un man atliek tikai cerēt, ka Annas pārcelšanās pie audžuvecākiem būs laimīga, neraugoties uz tās motīviem.

Patiesi Jūsu

Dorotija M. Māršala

*Katoļu labklājības biroja paziņojums
“krustmāniņai” Annelītes adopcijas lietā*

Dokuments Nr. 35

Katoļu labklājības birojs

Alberta

2. martā, 1950.

Cien. kundze.

Mēs esam saņēmuši Jūsu vēstuli no 26. februāra un steidzam Jums paziņot, ka joprojām turpinās pētijumi sakarā ar Jūsu iespējām pieņemt mazo Annu.

Ar Maknaba tēva starpniecību esam atraduši Reddīrā advokātu, kurš Jums iesniegs parakstīt dokumentu, ar kuru Jūs garantēsiet, ka audzināsiet šo bērnu katoļticībā. Jūs varat parakstīt vai neparakstīt šo dokumentu pēc savas brīvas gribas, bet Jums jāsaprot, ka mums ir nepieciešama pilnīga pārliecība, ka bērns saglabās savu katoļticību.

Tāpēc mēs gaidīsim ziņu par Jūsu rīcību šajā sakarā.

Frensisa Rafinga

*Katoļu labklājības biroja paziņojums
par atteikumu Annelites adopcijā*

Dokuments Nr. 36

Katoļu labklājības birojs

Alberta

6. marts, 1950.

Cien. kndze.

Turpinot 2. marta vēstulē rakstīto, man jāpaziņo, ka, pēc Jūsu lietas izskatīšanas birojā, viņi ir galīgi nolēmuši, ka mazo Annu nebūs iespējams nodot Jūsu gādībā un viņa nekavējoties tiks iekārtota pie labiem audžuvecākiem. Es zinu, ka tā Jums būs vilšanās, bet pēc tam, kad viss tika apspriests, nolēma, ka tā būs labāk, un šis lēmums ir galīgs.

Frensiša Rafinga

*Bērnu nama bijušās audzinātājas A. Herteles
vēstule Annelītes "krustmāmiņai"
par bērnu likteņiem*

Dokuments Nr. 37

Šelbija, 1950. g. 15. III

Labs vakars!

Noraudāju lielas asaras, lasot Jūsu bēdīgo vēstulīti, ka Annelīte nav sasniegusi savu māmiņu. Jā, smalki mums tos bērnus gan prata prom paņemt.

Esmu vairākkārtīgi rakstījusi dažādām organizācijām, lai uzzinātu savas grupas bērnu adreses, bet vienmēr bez panākumiem. Aizbildinās, ka bērniem nebūtu vēlams atminēties pagājušos laikus, — un tas ir paldies par pūlēm, ka viņi tādus iegūs tagad savā īpašumā. Cik man zināms, tad bērniem esot pat atņemtas visas latviešu grāmatas un fotogrāfijas, kuras devām līdzī atmiņai. Negribas nemaz pieminēt, paliek rūgti un skumji.

Mīlā kundze! Grūti man būs šoreiz līdzēt, jo Hahnenklee bērnu namu pēc latviešu bērnu aizbraukšanas uz Ameriku likvidēja. Kādu laiku gan tur vēl esot bijis atpūtas nams DP bērniem. Arī Rohlstorfa likvidēta, un visi bijušie darbinieki dzīvo nometnē vai izceļojuši. Pirms Ziemassvētkiem vēl daži bērni bija Klingbergā. Vai tur vēl tagad kādi ir — to nezinu. Šaubos, vai būs vēl kāda latviešu meitenīte.

Mēģiniet rakstīt uz:

S.C.F. Kinderheim
Klingberg bei Pöhitz
Germany

Varbūt panākumi neizpaliks. Tas arī būtu vienīgais padoms, ar kuru ceru Jums palīdzēt.

Piedodiet, ka tik nekārtīgi rakstu. Vēl nevaru īsti šīs zemes gaitās iejusties. Būtu laimīga, ja būtu man 4 rokas un 4 kājas un diena divreiz tik gara, lai visu padarītu.

Ar mīliem sveicieniem Jums un

A. Hertele

MANSARDS B

Pēcvārds

Zaudējumi un guvumi

Pēdējos gadsimtos mūsu tauta smagi šaustīta, bet nekad tik smagi kā 20. gadsimta abu pasaules karu pārdzīvojumos un to sekās. Dzīvā spēka zaudējumi bijuši tik lieli, ka tagad rodas bažas par tautas ilgstošu izdzīvošanu. Līdztekus karadarbībā bojā gājušiem izceļas bārabērnu liktenis. Šai dzīves tragiskai pusei uzmanību pievērsis vēsturnieks Jānis Riekstiņš.

Jau 2012. gadā apgāds "Jumava" izdeva viņa sastādīto rakstu un dokumentu krājumu "Sauli dzīves pabērniem!" par bāreņu un trūcīgo bērnu aprūpi Latvijā tās pirmajā brīvības laikā pēc Pirmā pasaules kara un Otrā pasaules kara gados. Tagad viņš sagatavojis turpinājumu šim stāstam — "Latvijas bāreņi, kuri pazaudēja savu dzimteni". Tas ir stāstijums par Latvijas bāreņiem Vācijā laikā no 1944. līdz 1949. gadam, viņu aizvešanu no Latvijas un aprūpi Vācijā, nosūtišanu uz citām valstīm.

Kad karadarbība jau notika Latvijā, 1944. gada oktobrī ar vācu militārās pārvaldes pavēli uz Vāciju evakuēja Valsts zīdaiņu namu no Rīgas Kapseļu ielā, Valsts Zīdaiņu namu Liepājā un Valsts Majoru bērnu namu.

Kopā apmēram 400 bērnu. 1945. gada pavasarī, frontei Vācijā pienākot tuvu, Liepājas zīdaiņu namu neizdevās evakuēt tālāk uz rietumiem. Apmēram 200 tā iemītnieku krita boļševiku rokās un tika pārvesti uz austrumiem.

Pēc kara vairāk nekā 200 bērnu nonāca vairākās no-metnēs, kur tos aprūpēja rietumu internacionālās bēgļu aprūpes organizācija UNRRA, vēlāk IRO. Latvijas Sar-kanā Krusta un latviešu bēgļu pašpārvaldes organizāciju pūles izdot šos bērnus trimdas latviešu audžuvečākiem sadūrās ar UNRRA un IRO pretestību. Jau izdotiem bērniem bija jāatgriežas bērnu namos. 1949. gada pavasarī, sākoties bēgļu (DP) nometņu slēgšanai, Latvijas bāreņi tika sadalīti un lielākā daļa nosūtīti uz ASV, kā arī uz Kanādu un Zviedriju.

Vairums šo bērnu tika nodoti patvēruma zemju audžuvečākiem, kur tie saņēma labu aprūpi un izglītību. Viņu agrākiem audzinātājiem Latvijā un Vācijā ar šiem bērniem bija maz saskares. Man personīgi zināms, ka divi brāļi nonāca kāda luterāņu mācītāja ģimenes audzināšanā. Abi beidza luterāņu semināru un kļuva par mācītājiem ame-rikāņu draudzēs.

Kā atsevišķi cilvēki viņi bija ieguvuši — izauguši par la-biem cilvēkiem brīvā zemē. Diemžēl viņi aizmirsa latviešu valodu un savu dzimteni, mūsu tautai viņi ir zuduši.

Jānis Mežaks,
bijušais audzinātājs
Klingbergas bērnu namā

Mansarda grāmatas internetā:
www.apgadsmansards.lv
un
grāmatu un kultūrpreču mājā
NicePlace Mansards
Kr. Barona ielā 21a, Rīgā

SIA *Apgāds Mansards*,
reģ. nr. 40003697813,
adrese sūtījumiem: a/k 61, Rīga, LV-1011, Latvija,
tālr. 26577695,
e-pasts: info@apgadsmansards.lv
www.apgadsmansards.lv